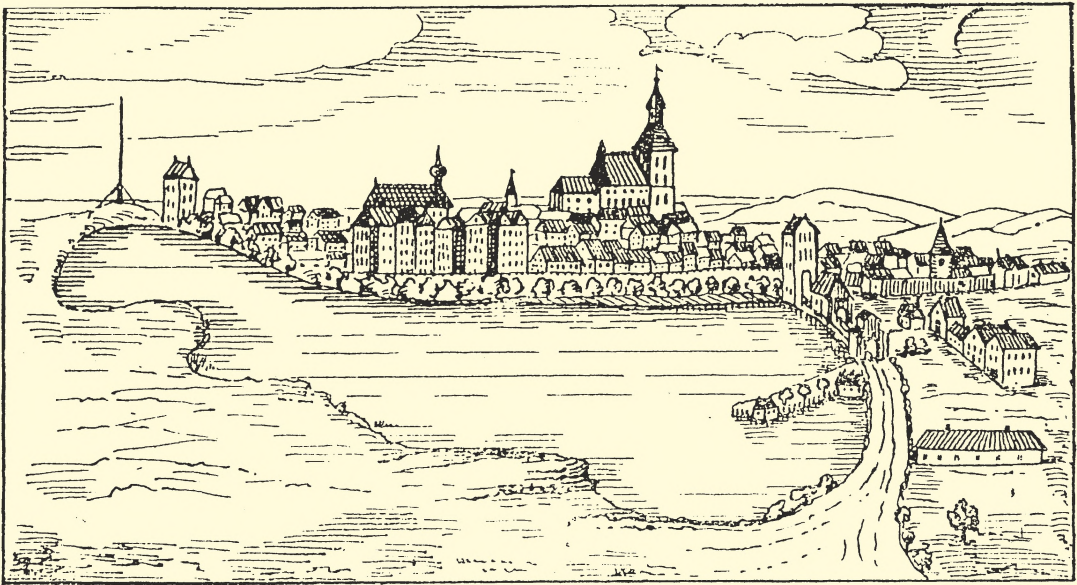

ZESZYT I

ŹRÓDŁA DO HISTORII KOSZALINA

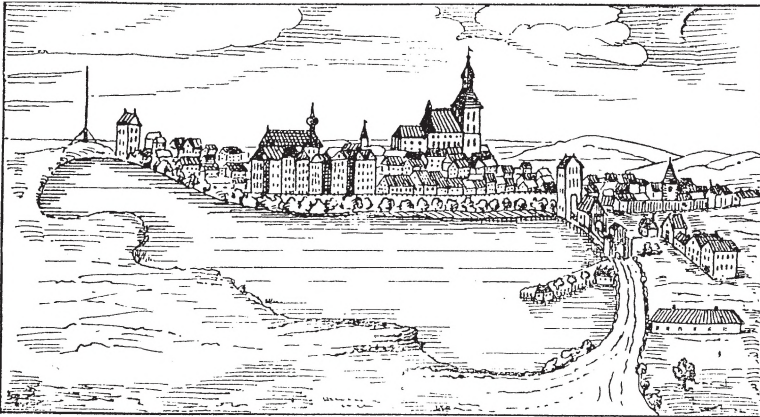

Koszlin nach Gilhard Rubin 1614-18

KOSZALIŃSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

ZESZYT I

ŹRÓDŁA DO HISTORII KOSZALINA

KOSZALIŃSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
KOSZALIN 2006

SFINANSOWANO Z DOTACJI
PREZYDENTA MIASTA KOSZALINA

Tłumaczenie tekstów
Adam Muszyński

Wydawca:
Koszalińska Biblioteka Publiczna
przy współudziale
Stowarzyszenia Przyjaciół Koszalina
Archiwum Państwowego w Koszalinie

ISBN - 978-83-87317-52-2

Skład i druk:
ZP „Polimer” Koszalin, ul. Mieszka I 24

Szanowni Państwo,

Oddajemy do Państwa rąk zbiór pierwszych, historycznych dokumentów dotyczących miasta Koszalina, obchodzącego w bieżącym roku jubileusz 740-lecia nadania praw miejskich.

Przetłumaczony przez pana Adama Muszyńskiego, długoletniego pracownika Archiwum Państwowego zbiór źródłowych dokumentów oprócz wartości historycznej dostarcza wielu nieocenionych i bardzo interesujących informacji. Sądzę, że każdy, kto jest ciekawy historii miejsca, w którym żyje sięgnie z dużą ciekawością do tej pasjonującej lektury.

Zachęcam Państwa do odkrywania Koszalina, jego dziejów, piękna i przeszłości - bo są tego naprawdę war-
te.

Mirosław Mikietyński

Prezydent Miasta Koszalina

Wstęp

Seria wydawnicza „*Źródła do historii Koszalina*”, którą przedstawiamy Czytelnikowi, powstała z inicjatywy trzech środowisk: *Stowarzyszenia Przyjaciół Koszalina*, *Archiwum Państwowego w Koszalinie* i *Koszalińskiej Biblioteki Publicznej*. W tych środowiskach skupia się liczne grono badaczy profesjonalistów i amatorów, którzy, pasjonując się dziejami naszego miasta, odkrywają jego mało znane czy zapomniane dzieje.

Celem nowego wydawnictwa seryjnego jest popularyzacja źródeł do odległej i bogatej historii Koszalina. Pamiętamy, że prawa miejskie Koszalin otrzymał w 1266 roku, a więc minęło już okrągłe 740 lat. Wiedzy o Koszalinie nigdy nie za wiele, należy ją chronić od zapomnienia. Prawdą oczywistą jest, że pozyskana wiedza źródłowa i dostępne materiały przyczynią się, po pierwsze, do wzbogacenia wiedzy o historii regionalnej (Pomorza Zachodniego) i lokalnej (Koszalina i okolic). Po wtóre, do opracowania nowej monografii miasta. Wreszcie, nowe źródła mogą być pomocne i wykorzystywane przez nauczycieli w procesie nauczania, co może się przyczynić do uatrakcyjniania zajęć lekcyjnych i programu kół zainteresowań (przedmiotowych), także w pracy organizacji młodzieżowych czy przygotowaniu konkursów historycznych na różnych szczeblach (z okazji Święta Koszalina, rocznic szkół czy zakładów pracy itp.). Więcej, owa wiedza jest niezbędna dla kształtowania świadomości młodego pokolenia, aby nie tylko uczyć historii lokalnej, ale tym samym przyczynić się do głębszych jej związków z ich miejscem urodzenia, domem rodziców, szkołą, czyli z ich *Małą Ojczyzną*.

Zeszyt pierwszy Serii zawiera tłumaczenia z języka łacińskiego na język polski ośmiu niezwykle ważnych dokumentów. W swej treści nawiązują one do początków historii Koszalina. Pierwszy dokument (1214) ujawnia najstarszą wzmiankę o istnieniu wsi leżącej blisko Góry Chełmskiej, ale co jest niezwykle ważne, nosi ona nazwę przyszelego miasta Koszalina. Drugi z nich (1263) wymienia funkcjonującą kaplicę na cytowanej Górze oraz imieniem jej proboszcza. Trzeci (1266), wyjątkowo ważny i częściej cytowany w historiografii, zawiera przywilej lokalizacyjny Koszalina. Czwarty (1274) wyjaśnia szczegóły największej hydrobudowy średniowiecznego w środowisku geograficzno - osadniczym Koszalina. Piąty (1278) dotyczy powstania klasztoru mniszek zakonu cysterskiego w mieście.

Z kolejnych dokumentów dowiadujemy się o instytucjach i rozwoju społeczno - gospodarczym miasta. Informację tę zawiera szósty dokument (1286), który wymienia władzę municypalną, zarządzającą w koszalińskim ratuszu, jego rajców i podejmowane przez nich decyzje, dotyczące spraw ważkich dla współobywateli i funkcjonowania miasta, jak np. przekazanie w dziedziczne posiadanie młyna miejskiego, który funkcjonował w obrębie palisady. W dokumencie tym znajduje się również jedyna wzmianka o istniejącym na terenie Koszalina grodzie. W siódmym (1288) poznajemy wójta i jego dyspozycje gospodarcze. Wreszcie, w ósmym i ostatnim (1291), mamy informację o obronności miasta, o budowie mostów i obwarowań.

Tłumaczenia podjął się i dokonał mgr Adam MUSZYŃSKI, który w środowisku historyków miasta i Pomorza zdobył wiodącą pozycję badacza: historyka, archiwisty i językoznawcy (łacina, język niemiecki). Jest on niezwykle ceniony za wyjątkowo sumienną i rzetelną pra-

cę historyka - archiwisty oraz za ogromny wkład pracy w popularyzację regionalnej i lokalnej wiedzy historycznej. Prezentowane tłumaczenie wspomnianych dokumentów jest niezbitym dowodem posiadanego przez niego kunsztu i talentu, za co składam wspólne podziękowania.

Wyrażam przekonanie, że niniejsze opracowanie spełni swoją właściwą naukową i popularyzatorską misję, a przede wszystkim wypełni lukę - *białą plamę* - w historii naszego miasta natomiast cała Seria znajdzie swojego Czytelnika i zasłużone miejsce w każdej bibliotece publicznej, zakładowej, czy prywatnej.

dr Adam Wirski

Codex Pommeraniae Diplomaticus. Tom I Nr 100

Dnia 23 października 1214.

Wystawiono w Kamieniu Pomorskim.

Bogusław II, książę zachodniopomorski, nadaje klasztorowi norbertanów w Białobokach koło Trzebiatowa wieś Koszalin opodal Góry Chełmskiej w ziemi kołobrzeskiej. Jest to pierwsza wzmianka źródłowa o Koszalinie.

Bogusław z łaski Bożej książę Pomorzan, wszem wobec, zarówno obecnym jak i przyszłym pokoleniom. Ponieważ różne zdarzenia zwykły niespodziewanie popadać w zapomnienie w rozległym nurcie dziejów, zatroszczono się, aby było trwale utwierdzone to, co należy ku pamięci potomnych zachować. Przeto wszystkim razem oznajmić pragniemy, że wieś, która zwie się Koszalin, blisko Góry Chełmskiej w ziemi kołobrzeskiej położoną, w swobodne i spokojne posiadanie wraz z wszelakimi jej przynależnościami kościołowi świętego Piotra w Białobokach po wieczne czasy nadaliśmy.

Nadto, jeśliby klasztor nakłonił jakichkolwiek ludzi nie należących do władztwa naszego, ani brata naszego Kazimierza do osadzenia się w owej wsi, udzielamy ludziom tym zwolnienia od wszelkich danin i służebności.

Świadcami przeto czynności tej są: Sigwin biskup kamieński, Konrad prepozyt kamieński i kapituła kamieńska, Mikołaj prepozyt kołobrzeski. Spośród osób świeckich: Jan Nackowic, Rozwar, Sobiemysł.

To zaś poczyniono w obecności i za zgodą brata naszego, pana Kazimierza. Wystawiono w Kamieniu Pomorskim roku narodzenia pańskiego 1214, dziesiątego dnia przed kalendami listopada.

Codex Pommeraniae Diplomaticus. Tom I Nr 100

Dnia 23 października 1214.

Wystawiono w Kamieniu Pomorskim.

Bogusław II, książę zachodniopomorski, nadaje klasztorowi norbertanów w Białobokach wieś Koszalin opodal Góry Chełmskiej w ziemi kołobrzeszkiej. [Pierwsza wzmianka źródłowa o Koszalinie]

Bugzlaus Dei gratia dux Pomeranorum universis tam presentibus quam futuris in perpetuum. Quoniam diuersi casus inopinate solent ex prolixo decursu temporum prouenire, consultum est, ut firmitate omnimoda roborentur, que posteriorum sunt memorie relinquenda. Significatum ergo esse volumus universis, quod villam unam, que Cossalitz vocatur, iuxta Cholin in Cholebergensi territorio constitutam, contulimus ecclesie sancti Perti de Belboch cum omnibus suis pertinentiis, libere et tranquille perpetuis temporibus possidendam. Preterea quoscunque homines non pertinentes ad dominium nostrum vel fratris nostri Kazimari ad eandem villam induxerit possidendam, de omni exactione et servicio damus eisdem hominibus libertatem. Huius itaque rei testes sunt: Siguinus episcopus Caminensis, Conradus prepositus et capitulum Caminense, Nicolaus prepositus Cholbergensis. De laicis: Johannes Nackowitz, Roszwarus, Szobemuzl. Hec ergo acta sunt presente et annuente fratre nostro domino Kazimaro. Datum Camin MCCXIV anno dominice incarnationis, decimo Kalendas Nouembris.

Pommersches Urkundenbuch. Tom VI Nr 3958

Dnia 23 lutego 1263.

Wystawiono w Mierzynie, pow. Kołobrzeg.

Hermann, biskup kamieński, uposaża kościół we Wrzosowie czterema łanami i pastwiskiem tamże oraz dodaje kościołowi wsie Lubiechowo, Kłopotowo, Piotrowice, Jazy, Łykowo i Połomino. Wśród świadków nadania występuje ksiądz Mikołaj, proboszcz kaplicy na Górze Chełmskiej.

Hermann, biskup katedry kamieńskiej wszystkim, do których pismo niniejsze dojdzie, wieczne wspomnienie w Panu.

Tak czyny utrwała się pismem, aby powodu do sporu wszelakiego uniknąć i nie dać następcy sposobności do wnoszenia sprawy procesowej. Dlatego zachodzi potrzeba, iż chcemy uczynić wiadomym tak obecnym jak i przyszłym, że my, po troskliwym rozważeniu, kościołowi we wsi Wrzosowo tytułem uposażenia przekazujemy cztery łany gruntu i obszar w tejże wsi, który pospolicie pastwiskiem jest nazywany, z pełnym prawem i wolnością.

Ponadto z każdego łanu tejże wsi jedną miarę w zbożu według powszechnego prawa zwyczajowego tej ziemi pomienionemu kościołowi w celu nadania udzielamy. Aby zaś proboszcz, który stosownie do okoliczności w tymże kościele nastąpi, sprawom świeckim mniej oddany, Bogu mógł z większym pożytkiem służyć, wsie niżej wymienione, których nazwy takowe są: Lubiechowo, Kłopo-

Pommersches Urkundenbuch. Tom VI Nr 3958

1263 Februar 23 Marrin

Hermannus dei gratia Caminensis ecclesie episcopus omnibus, ad quos praesens scriptum pervenerit, solidatum in domino sempiternum. Quoniam res gesta mandatur litteris, universae calumniae praevenitur materia nec datur litis occasio successori. Inde est quod notum esse volumus praesentibus et futuris, quod nos provida deliberatione ecclesiae in villa Fritzow assignamus pro dote quatuor mansos et aream in eadem villa, quae weideworth vulgariter dicitur, cum omni iure et libertate. Praeterea de quolibet manso villae ipsius mensuram unam praefatae ecclesiae secundum communem usum terrae duximus assignandam. Ut autem plebanus, qui pro tempore in eadem ecclesia extiterit, secularibus minus intentus deo possit comodius famulari, villas subscriptas, quarum nomina haec sunt, Lubbezow, Clapetow, Petervitz, Iaes, Leycove, Pollemyn ecclesiae praelibatae similiter assignavimus, ut ab eadem recipiant ecclesiastica sacramenta et plebano ipsius solvant mensuram siliginis secundum consuetudinem totius terrae de quolibet manso et hoc tempore debito et statuto. Huic facto nostro interfuerunt Gherardus, thesaurarius ecclesiae Colbergensis, Hillebrandus, canonicus eiusdem ecclesie, Nicolaus, plebanus in Golme, Casimarus, miles, Swantes, Tomeke et alii quam plures clerici et fideles nostri. Ne autem super his postmodum nulla quaestio subsequatur, praesentem paginam nostro sigillo iussimus roborari. Datum Merin anno domini M^oCC^oLXIII^o, feria sexta proxima ante dominica Reminiscere.

towo, Piotrowice, Jazy, Łykowo, Połomino kościołowi uprzednio wzmiankowanemu podobnież przekazujemy, żeby za jego pośrednictwem przyjmowały sakramenty kościelne, a proboszczowi tegoż kościoła oddawały miarę pszenicy według prawa zwyczajowego całej ziemi i z każdego łanu obecnie należnego oraz ustalonego.

Przy tej naszej darowiźnie obecni byli: Gerard, skarbnik kościoła kołobrzeskiego, Hildebrand, kanonik tegoż kościoła, Mikołaj, proboszcz na górze Chełmskiej, Kazimierz, rycerz, Swantes, Tomeke oraz inni bardzo liczni duchowni i lennicy nasi.

Aby przeto względem tych spraw żadna skarga w przyszłości nie miała miejsca, niniejszy dokument pieczęcią naszą umocnić nakazujemy.

Wystawiono w Mierzynie roku pańskiego 1263, w najbliższy piątek przed drugą niedzielą wielkiego postu.

Pommersches Urkundenbuch. Tom II
Nr 802

Przywilej lokacyjny miasta Koszalina

Dnia 23 maja 1266. Wystawiono w Bukowie Morskim,
pow. Sławno.

Herman, biskup kamieński, zakłada miasto Koszalin na 100 łanach, z czego 30 należy do osadźców miasta Marquarda i Hartmana. Ponadto miasto otrzymuje 10 łanów w Lesie Bukowym, a osadźcy uzyskują prawo zbudowania młyna w obrębie gruntów miejskich. Biskup daje miastu prawo połowu ryb małymi sieciami oraz sześćioletni okres zwolnienia od danin i opłat, zastrzega jednak dla siebie wójtostwo i sądownictwo oraz dwie trzecie dochodów z grzywnien i opłat sądowych. Zezwala też na bezpłatne pozyskiwanie drzewa budulcowego i nadaje prawo lubeckie.

Herman, z łaski Bożej biskup kamieńskiej katedry wszystkim pismo niniejsze czytającym śle pozdrowienia w Tym, który jest prawdziwym zbawieniem wszystkich. Jako że czyny, które dokonują się za sprawą rozumu często w przyszłych czasach okrywają się mgłą zapomnienia, przeto jest rzeczą konieczną, aby takowe pismem i słowami świadków utrwalić, by fakt z przeszłości dla późniejszych pokoleń zachować.

Niechaj zatem wszyscy obecnie i w przyszłości żyjący wiedzą, że miasto zwane Koszalin (Cussalin) nadaliśmy w posiadanie Markwardowi i Hartmanowi w takiej oto formie: samemu miastu przydaliśmy sto łanów, z których to łanów tym właśnie osadźcom i ich spadkobiercom w posiadanie wieczyste z wszelkim prawem i korzyścią przekazaliśmy łanów trzydzieści. Nadto uznaliśmy za sto-

Pommersches Urkundenbuch. Tom II

Nr 802

1266 Mai 23. (X. kal. Junii) apud Bucouiam.

Hermannus dei gratia Caminensis ecclesie episcopus omnibus hanc litteram intuentibus salutem in eo, qui est omnium uera salus. Quum ea, que rationabiliter fiunt, obliuionis nubilo sepius obducuntur per momenta temporum successura, ideo necesse est, ut talia scriptis et dictis testium roboentur, ne factum precedentium ignoret posteritas futurorum. Nouerint igitur presentes et futuri, quod Marquardo et Hartmanno ciuitatem Cussalin uocatam ad possidendum contulimus sub hac forma: centrum manos adiecimus ipsi ciuitati, de quibus mansis contulimus triginta mansos cum omni libertate ipsis possessoribus ac eorum heredibus perpetuo possidendos. Insuper decem mansos in silua, que Bucwald uocatur, dicte ciuitati duximus conferendos. Preterea infra agros prefate ciuitatis concessimus possessoribus ipsius facultatem edificandi molandinum. Libertatem etiam dedimus ipsi ciuitati in lignis, pratis, piscationibus infra terminos agrorum, extra terminos uero cum slywad et magnis retibus prohibemus eosdem piscari, cum minoribus autem instrvmentis uidelicet stoknette et huiusmodi piscandi eisdem ciuibus liberam concedimus facultatem. Amplius autem prefate ciuitati donantes libertatem sex annorum, nobis aduocatiam et iudicium cum omni iuris plenitudine reseruamus preter tarciam partem, quam ad usus ciuitatis uolumus pertinere. Si uero infra terminos agrorum esset carenna lignorum edificialium, potestatem eis dedimus, quousque durat libertas ipsius ciuitatis, secandi ligna ubicunque attingere

sowne nadać wspomnianemu miastu dziesięć łanów w lesie, które nazywa się Buczyskami. Poza tym w obrębie gruntów pomienionego miasta posiadaczom jego młyn pozwoliliśmy zbudować. Miastu temuż daliśmy jeszcze swobodę w łaskach, na łąkach i łowiskach rybnych w granicach pól miejskich, poza granicami zaś siecią niewodową i dużymi sieciami łowić im zabraniamy, ale tymże mieszkańcom wolną władzę poławiania mniejszymi narzędziami, mianowicie siatkami na kiju i tym podobnymi przyznajemy. A darując oprócz tego wymienionemu na wstępie miastu sześć lat wolnizny, dla siebie wójtostwo i sądownictwo w całej pełni władzy zachowujemy, wyjąwszy trzecią część dochodów z grzywien i opłat sądowych, która z naszej woli na potrzeby miasta ma być spożytkowana. Gdyby zaś w granicach posiadłości miejskich drzewa budulcowego zabrakło, daliśmy im możliwość wycinania drzew, gdzie tylko je osiągnąć mogą, tak długo jak potrwa okres wolnizny tegoż miasta. Chcemy również, by wzmiankowane miasto prawo lubeckie otrzymało. Ktokolwiek pójsć zechce za przykładem tychże dwóch zasadźców w celu osiedlenia się w mieście naszym, tego stosownie do naszych zobowiązań we wszystkim ochnie wspierać pragniemy.

Świadcami tej czynności są: pan Henryk - hrabia von Kirchberg /Wirtembergia/, ksiądz Henryk - kustosz kamieński, ksiądz Gerard - kustosz kołobrzeski, Walter, Ginter, Hildebrand - kanonicy kołobrzescy, Teodoryk - wójt w Kołobrzegu, oraz inni bardzo liczni duchowni i świeccy na wiarę zasługujący.

Żeby zaś to wszystko stałość i trwałą moc zachowało, niniejszy dokument na tę okoliczność sporządzony ochroną pieczęci naszej nakazaliśmy umocnić. Dan w Bukowie [Morskim] roku pańskiego 1266, dziesiątego dnia przed kalendariami czerwca, w dwunastym roku naszego pontyfikatu.

illa. Jus etiam Lubicense predictam habere volumus ciuitatem. Quicumque voluerit sequi hos duos possessores ad possidendum ciuitatem nostram, illum prout tenemur volumus libenter in omnibus promouere. Huius rei testes sunt dominus Henricus comes de Kirchberg, dominus Henricus custos Caminensis, dominus Gerardus custos Colbergensis, Wolterus, Gunterus, Hyldebrandus canonici Colbergenses, Thidericus aduocatus in Colberg, Theodericus quondam aduocatus ibidem et alii quam plures clerici et laici fide digni. Vt autem hec omnia firmitatem ac robur obtineant perpetuum, presentem paginam exinde connectam nostri sigilli munimine iussimus roborari. Datum apud Bucouiam anno domini M.CC.LX.VIX. kal. Junii pontificatus nostri anno XII.

Pommersches Urkundenbuch. Tom II Nr 984

Dnia 2 lutego 1274. Wystawiono w Wierzbnie,
pow. Pyrzyce.

Herman, biskup kamiński, zezwala miastu Koszalin na odprowadzenie strumienia Raduszki aż do jeziora Jamno i na założenie nad nim młynów, zachowuje jednak dla siebie połowę dochodów.

Herman z łaski Bożej biskup katedry kamińskiej wszystkim po wsze czasy. Ponieważ zdarzenia, które dzieją się w czasie, z upływem czasu milczeniem się pokrywają i w pamięci zacierają, jest rzeczą pożyteczną, żeby dzieła współczesnych świadectwem pisma do wiadomości przyszłych pokoleń dotarły, a w ten sposób dla potomnych skrupuł wszelakiego powątpiewania tudzież przyczyna niegodziwego postępowania wykluczona zostanie. To jest powodem, że tak współczesnym, jak i przyszłym pokoleniom wiadomym uczynić pragniemy, iż my, zasięgnąwszy stosownej rady, naszym szacownym rajcom i wszystkim obywatelom naszego miasta Koszalina ich własnym nakładem pracy i kosztów na wyprowadzenie i odprowadzenie strumienia, który zwie się Małą Raduszką, aż do jeziora Jamno oraz na założenie i zbudowanie nad tym strumieniem młynów i innych użytecznych zarówno dla nas, jak i dla nich urządzeń wyraziliśmy zgodę i zezwoliliśmy pod tymi dodatkowymi warunkami, że połowa dochodów lub pożytków z tychże młynów i innych urządzeń, które nad wspomnianym strumieniem zbudować będzie można od miejsca, gdzie stru-

Pommersches Urkundenbuch. Tom II

Nr 984

1274 Februar 2. (in die purificationis Marie virginis)
Werben.

Hermannus dei gratia Caminensis ecclesie episcopus omnibus in perpetuum. Cum ea que fiunt sub tempore, simul cum tempore transeant et labantur, expedit ut acta presencium scripture testimonio ad noticiam perueniant futurorum et sic posteris omnis dubietatis scrupulus et malignandi materia precludatur. Hinc est notum esse cupimus tam presentibus quam futuris, quod nos prehabito maturo consilio indulsimus et licenciauimus dilectis nobis consulibus ac ciuibus vniversis opidi nostri Cusselin educendi et deducendi in propriis laboribus et expensis fluuium, qui dicitur paruus Rodesse, usque Cusselin et inde in stagnum Jamene et in eodem fluuio edificandi et construendi molendina ac alia commoda tam nobis quam ipsis vtilia, hiis adiectis conditionibus, quod media pars prouentuum seu reddituum ipsorum molendinorum ac aliarum vtilitatum, que in dicto fluuio fieri poterunt a loco, quo eductus fuerit usque in stagnum Jamene, predicto opido et alia media pars integraliter nobis cedat. Preterea dedimus eisdem libertatem solutionis a festo beati Martini nunc venturo ad sex annos proxime subsequentes. Ne igitur in posterum super his dubim eueniat, presentes, litteras nostri sigilli munimine fecimus roborari. Datum Werben anno domini M.CC.LX.XIII. in die purificationis beate Marie virginis.

mień będzie wyprowadzony aż do jeziora Jamno, pomienionemu miastu, natomiast druga połowa w całości nam by przypadła. Ponadto daliśmy im zwolnienie od powinności od zbliżającej się teraz uroczystości świętego Marcina przez sześć kolejno następujących lat. Aby zatem w przyszłości wątpliwość co do tego nie pojawiła się, postanowiliśmy, że niniejszy dokument ochroną naszej pieczęci umocniony będzie. Wystawiono w Wierzbnie roku pańskiego 1274 w dniu oczyszczenia błogosławionej Marii Dziewicy.

Pommersches Urkundenbuch. Tom II Nr 1097

Dnia 5 czerwca 1278. Wystawiono w Koszalinie.

Herman, biskup kamieński, zakłada klasztor żeński w Koszalinie i określa nadane klasztorowi posiadłości.

W imię świętej i niepodzielnej Trójcy amen. Herman z łaski Bożej biskup katedry kamieńskiej wszystkim po wsze czasy. Ponieważ pokolenia przemijają i nic w doczesnym działaniu ludzkim nie istnieje, co nie popadłoby w zapomnienie, po starannym rozważaniu środki zaradczy znaleziony został, aby te sprawy, które poprzez działania ludzi są załatwiane, wiarygodnymi dokumentami na wieczną rzeczy pamiątkę utrwalane były.

Przeto niechaj wie pokolenie współczesnych i szczęśliwy ród przyszłych ludzi, że my z powinności urzędu naszego cześć boskiego imienia szerzyć zobowiązani jesteśmy, po zasięgnięciu opinii rozeznanych w sprawie osób, na cześć Niepokalanej i zawsze Dziewicy Marii, z zachowaniem reguły zakonnej świętego Benedykta, opactwo i klasztor mniszek zakonu cysterskiego w mieście naszym Koszalinie mocą prawa biskupiego ustanawiamy. Aby zaś bez naszej chwilowej pomocy nie pozostawały i abyśmy wszystkich wiary chrześcijańskiej wyznawców do dobrodziejstw wyświadcanych dla świętych miejsc oraz kościołów podobnym przykładem zachęćili, temuż klasztorowi oraz zakonnicom, które tam właśnie stosownie do okoliczności przybędą, po śmierci księdza Mikołaja, proboszcza w Koszalinie, patronat kościoła w Koszalinie i sam kościół z wszystkimi jego przynależnościami i uży-

Pommersches Urkundenbuch. Tom II Nr 1097

1278 Juni 5. (nonas Junii) Cussalin.

In nomine sance et indiuidue trinitatis amen. Hermanus dei gratia Caminensis ecclesie episcopus omnibus in perpetuum. Quoniam generatio preterit et aduenit nichilque in humana conditione existit, quod a memoria hominum non recedat, salubri consilio remedium est inuentum, ut ea que in humanis actibus agitantur scriptis autenticis ad perpetuam rei memoriam perhennentur. Discat igitur natio presentium et felix successio futurorum, quod nos qui ex officii nostri debito tenemur cultum diuini nominis ampliare, communicato consilio discretorum in honorem intemerate semperque uirginis Marie sub obseruantia regule beatissimi Benedicti abbatiam et claustrum sanctimonialium Cystersiensis ordinis in ciuitate nostra Cussalin auctoritate ordinaria stabilimus. Ne autem sine nostro subsidio maneant temporalis et ut quoslibet christiane fidei professores ad beneficia piis locis et ecclesiis inpendenda exemplo simili prouocemus, ipsi claustro et sanctimonialibus que ibidem pro tempore fuerint, post obitum domini Nicholai plebani in Cussalin patronatum ecclesie in Cussalin et ipsam ecclesiam cum omnibus suis attinentiis et utilitatibus contulimus iure perpetuo possidendam. Et super ipsis attinentiis succedentibus temporibus cuiquam dubium oriatur, ipsas propriis nominibus declaramus: ad dictam siquidem ecclesiam pertinent IIII mansi siti infra agros qui predicte nostre adjacent ciuitati, de quibus ipsa ecclesia est fundata, item integra decima in villa Streckentin et integra decima in villa Tunowe, annona quoque ecc-

tecznościami w wieczyste posiadanie nadaliśmy. Aby jednak względem tych przynależności w przyszłych czasach u kogokolwiek wątpliwość nie powstała, te właśnie szczegółowymi nazwami opisujemy: do pomienionego mianowicie kościoła należą cztery łany położone wśród gruntów, które przylegają do wspomnianego wyżej miasta, z których ten sam kościół został zbudowany, podobnie cała dziesięcina we wsi Strzekęcino i cała dziesięcina we wsi Dunowo, również danina kościelna zarówno z gruntów wspomnianego miasta, jak też od innych, którzy do tego kościoła uczęszczają i tam właśnie sakramenty kościelne otrzymują, tak samo karczma w Unieściu i trzecia część dochodów z karczem w Łazach, a ponadto dziewięćdziesiąt śledzi z każdej sieci zastawionej na śledzie między Łazami i Unieściem, miejscowościami ostatnio wymienionymi, potem kaplica na Górze Chełmskiej i kościół w Jamnie z ich dochodami i użytecznościami.

Ponadto rzeczonemu klasztorowi na własność sześć łanów w obrębie granic części nazywanego miasta nadajemy, także własność pięćdziesięciu czterech łanów na obszarach należących do Kołobrzegu lub Koszalina, gdzie osobistości wspomnianego klasztoru je pozyskują lub im inne nadziały w sposób zgodny z prawem przybędą, wyłączwszy dobra tych, którzy spadkobierców w linii prostej nie będą mieli. W podobny sposób temuż klasztorowi na własność czterdzieści łanów na wzmiankowanych obszarach nadajemy, gdzie uprawa roli czy osiedlanie się ludzi nie utrwały się w pamięci, oprócz tego prawo do połowu jedną łodzią w Unieściu, gdy odławiane są śledzie, oraz przywilej połowu siecią rybacką w słonym morzu ryb w obrębie naszych granic. Ponadto temuż klasztorowi pełne prawo łowienia ryb we wszystkich naszych jeziorach na ziemi koszalińskiej małymi sieciami, które

lesiastica tam de agris dicte ciuitatis quam etiam aliorum, qui ipsam ecclesiam frequentant et ibidem recipiunt ecclesiastica sacramenta, item taberna in Venest et tertia pars prouentuum tabernarum in Lase, nec non nonaginta allecia de quolibet reti in captura allec inter Lase et Venest locis proxime nominatis, rursum capella in Cholme et ecclesia in Jamene cum prouentibus et utilitatibus earundem. Insuper damus dicto claustro proprietatem sex mansorum infra terminos ciuitatis sepius nominate, proprietatem quoque quinquaginta et IIII mansorum in territoriis Colbergh uel Cussalin, vbi persone dicti claustri emerint uel eis alias accreuerint iusto modo, exceptis bonis illorum qui heredes non habuerint descendentes. Simili modo damus ipsi claustro proprietatem quadraginta mansorum in territoriis memoratis, ubi de cultura agrorum siue mansione hominum memoria non habetur, pretercea unam nauem liberam in Venest, cum allecia capiuntur, et libertatem cum sagena in salso mari pisces in nostris terminis capiendi. Ad hec ipsi claustro libertatem plenariam indulgemus in omnibus stangnis nostris in terra Cussalin pisces cum paruis retibus qui stoknette dicuntur uel eis similibus capiendi, ut persone claustri tanto commodius ualeant sustentari. Ceterum conferimus dicto claustro patronatum ecclesie in Crasnich, ita quod persone ipsius claustri uacante ecclesia ipsa ad eam personam ydoneam presentent, que in ea faciat residentiam personalem. Quisquis igitur huius nostre donationi siue ordinationi contrarius esse presumpserit, omnipotentis dei iram et nostram se nouerit incursum. Omnibus uero huius priuilegii iura seruantibus sit pax in domino et cum electis dei eterne uite proinde percipiant portionem. Vt autem in posterum contra predicta claudatur omnis occasio malignandi, presens scriptum cum appensione nostri sigilli iussimus ro-

zwą się siatkami na kiju, bądź im podobnymi, przyznajemy, aby mniszki klasztoru tym łatwiej wyżywić się mogły.

Nadto pomienionemu klasztorowi patronat kościoła w Kraśniku Koszalińskim przekazujemy, tak, żeby osobiści tegoż klasztoru, gdy kościół ten nie będzie obsadzony, odpowiednią dla niego osobę przedstawiały, która w nim własną siedzibę ustanowi. Ktokolwiek zatem wobec tej naszej darowizny bądź nadania nieprzyjazne działania podejmie, niechaj wie, że naraża się na gniew Boga wszechmocnego i nasz. Natomiast wszystkim przestrzegającym zobowiązania tegoż dokumentu niechaj będzie pokój w Panu i z wybrańcami Boga w równym stopniu niechaj udziału w życiu wiecznym dostąpią.

Aby więc na przyszłość wszelką sposobność do działania na szkodę powyższych ustaleń wykluczyć, niniejszy dokument poprzez przywieszenie naszej pieczęci umocnić nakazujemy.

Świadcami tego są: Henryk skarbnik, Gerard kierownik szkoły katedralnej i Henryk archidiakon szczeciński, kanonicy kamieńscy, również Hederyk von Klötzow, Gobel marszałek, Teodoryk von Köthen, Teodoryk Niedźwiedź, Dawid von Gröben, Fryderyk von Bevenhusen, rycerze, ponadto Bertram kuchmistrz naszej kuchni i Jan zwany Zgoda, słudzy Boży, i liczni inni wiarygodni tak duchowni, jak i świeccy.

Wystawiono w Koszalinie roku pańskiego 1278, dnia 5 czerwca, ręką magistra Jana naszego notariusza, w 24. roku naszego pontyfikatu.

borari. Testes huius sunt Henricus thesaurarius, magister Gherardus scolasticus et Henricus archidiaconus Stetinensis, canonici Caminenses, item Heydenricus de Clutzowe, Ghobelo marscalcus, Theodericus de Cotene, Theodericus Ursus, Daudid de Greben, Fredericus de Bevenhusen, milites, preterea Bertrammus magister nostre coquine et Johannes dictus Pax, famuli, ac alii plures tam clerici quam laici fidedigni. Datum Cussalin anno domini MCCLXXVIII. Nonas Junii per manum magistri Johannis notarii nostri, pontificatus nostri anno vicesimo quarto.

Pommersches Urkundenbuch. Tom II Nr 1377.

Dnia 22 maja 1286.

Poczyniono i wystawiono w Koszalinie (w ratuszu).

Rada miasta Koszalina nadaje w dziedziczne posiadanie młyn w mieście dwóm obywatelom: kowalowi Radolfowi i piekarzowi Wolbertowi za określone świadczenia.

Świadkami tej czynności są: Konrad Pyrnow, Jan Scuneman, Wolf, Antoni, Jan Pribbernowe, Volrad, Hartwich, Schade, Smorre, Ginter i inni bardzo liczni rajcy i obywatele.

Wszystkim wiernym w Chrystusie, którzy niniejsze pismo rozważać zamiar mają, ogół rajców miasta Koszalina szczerze niezmiennosc poważania wraz z pozdrowieniem przekazuje. By działania, które są w stosownym okresie podejmowane, nie poszły z upływem czasu w zapomnienie, jest rzeczą ze wszech miar pożyteczną, żeby z potrzeby uchronienia się przed błędem takowego osłabienia pamięci bardziej starannie zapisane zostały. Przeto do wiadomości współczesnym i przyszłym pokoleniom podać pragniemy, iż szacownym naszym współobywatelom, mianowicie kowalowi Radolfowi i piekarzowi Wolbertowi młyn w mieście zbudowany w obrębie palisady w ten sposób nadaliśmy, że ci właśnie nam lub miastu do świadczenia powinności w zbożu zobowiązani będą, którego połowa pszenicą, zaś druga połowa dwojakim słodem, mianowicie owsianym i jęczmiennym być powinna. Okres zaś zwolnienia od świadczeń, dotąd im we wspomnianym młynie przynależny, teraz z dniem zbliżających się uroczystości Zielonych Świąt upływa, i wtedy, mianowicie

Pommersches Urkundenbuch. Tom II Nr 1377

1286 Mai 22. (in vigilia ascensionis domini) in theatro.

Vniuersis Christi fidelibus presentem literam visuris consulum vniuersitas ciuitatis Cussalin sincere dilectionis constantiam cum salute. Ea, que geruntur in tempore, ne per successionem temporum in obliuionem cadant, expedientissimum est propter huiusmodi obliuionis errorem cauendum studiosius vt scribantur. Hinc est quod notum esse cupimus nationibus presentibus et futuris, quod dilectis nostris conciuibus, videlicet Radolfo fabro et Wolberto pistori, molendinum in ciuitate intra plankas constructum dimisimus in hunc modum, quod ipsi nobis seu ciuitati singulis annis erunt ad solutionem last annone obligati, cuius media pars siligo, reliqua autem medietas duplex braseum scilicet auenaceum et ordeaceum fore debet. Libertas uero ipsis hactenus in prefato molendiono dimissa nunc instante festo Pentecostes est expirans, et ibidem scilicet in festo iam dicto vlterius singulis annis memorata annona de molendino dari debet. Preter ista aquam molendinariam prenominitis duobus viris exaltare non licet ultra id, quam quod procelle, que wlgariter dicuntur scolingk, transcendant aggerem pristini molendini, ita tamen quod extenso virdis in medio eiusdem aggeris existens videri semper possit. Insuper si dicti viri ipsam aquam preter id, quod iam prediffinitum est, exaltauerint siue refrenauerint aut constrinxerint, ita quod aqua maiorem aggerem iuxta castrum fundatum perfregerit, ipsi nullo iuuante emendabunt. Si uero aliter contigerit, videlicet quod aqua per propriam potentiam aut per suffossio-

w święto już wzmiankowane w kolejnych potem latach pomienione zboże z młyna oddawane być powinno. Oprócz tego dwóm wyżej wymienionym mężom strumienia młyńskiego spiętrzać nie wolno będzie ponad to, jak wysoko wody w czasie nawałnic sztormowych, które pospolicie zwą się ulewami, przewyższają tamę dawnego młyna, tak jednak, żeby rosnąca pośrodku tejże tamy mura-wa zawsze w całości widoczną być mogła. Nadto jeśli pomienieni mężowie tenże strumień, wyjąwszy to, co już wcześniej ustalone zostało, spiętrzyliby lub spowolnili bądź ścieśnili tak, że woda zniszczyłaby wyższą tamę zbudowaną tuż obok grodu, ci sami bez żadnej pomocy szkody naprawiać będą. Jeżeli natomiast zdarzyłoby się inaczej, że mianowicie woda własną siłą lub przez jakoweś podziemne wykopy wpłynęłaby lub wylała, miasto naprawiać będzie. Ponadto jeżeli słupy palisady miasta nadwerżone byłyby w tym miejscu, gdzie parokrotnie wspomniany strumień do młyna płynie i spływa, oni sami właśnie, nas wyłączwszy, umacniać będą. Podobnie aby budzący obawę trakt bądź dostęp do palisady w tejże częstokroć już omawianej okolicy, gdzie płynie strumień, nie stał otworem, ci sami jeszcze staranniej zabezpieczać będą. Tudzież nikt spośród ludzi, chyba że byłoby to z własnej woli wielokroć rzeczonych mężów, na szkodę młyna strumienia parokrotnie wspomnianego ani w górnym, ani w dolnym biegu zajmować nie będzie. Świadcami tej czynności są Conradus Pyrnow, Johannes Scunenan, Wlf, Thonius, Johannes Pribbernowe, Volradus, Hartwicus, Scade, Smorro, Guntherus i inni bardzo liczni rajcy i obywatele. Aby zaś dzieło to pozostało niezmiennym, niniejszy dokument pieczęcią miasta umocnić postanowiliśmy. Poczyniono i wystawiono w ratuszu w przeddzień Wniebowstąpienia Pańskiego w roku Pańskim 1286.

nes aliquales exierit vel euanuerit, ciuitas emendabit. Preterea si plance ciuitatis in eo loco, ubi sepedicta aqua currit ad molendinum et decurrit, fuerint infirmate, ipsi nobis exceptis refirmabunt. Item ne via timorosa siue accessus pateat ad plankas in ipsa iam dicta parte, ubi aqua currit, ipsi etiam diligentius precauebunt. Item nulls hominum sepedictam aquam ad impedimentum molendini nec in summo aut in imis, nisi de sepedictorum virorum voluntate fuerit, occupabit. Testes huius facti sunt Conradus Pyrnow, Johannes Scuneman, Wlf, Thonius, Johannes Pribbernowe, Volradus, Hartwicus, Scade, Smorro, Guntherus, et alii quam plures consules et burgenses. Vt autem hoc factum inpermutatum maneat, presens scriptum sigillo ciuitatis fecimus communiri. Actum et datum in theatro, in vigilia ascensionis domini, anno domini MCCLXXXVI.

Pommersches Urkundenbuch. Tom III
Nr 1451

Dnia 20 stycznia 1288.

Poczyniono i wystawiono w Koszalinie.

Wójt Zegenand i rajcy Koszalina potwierdzają tamtejszym zakonnikom wolne posiadanie placu klasztornego, pod tym warunkiem, że droga między klasztorem a obwarowaniem miasta, jak również droga między stodołą a stajnią pozostanie otwartą dla ruchu.

W imię Pana amen. Wszystkim, którzy niniejsze pismo obejrzą, wójt Zegenand i ogół rajców miasta Koszalina imiennie podpisanych, mianowicie Smorre, Radolf, Hartwich, Volbert, Jan zwany Kraśnik, Fryderyk, Arnold, Lassar, Trechow, Volrad, Ginter, Henryk Plast wspomagającą przychylność swego urzędu, najbardziej usłużną i wierną okazują. Niechaj wiedzą wszyscy którzy niniejsze pismo oglądać zamierzają, iż zgodę wyrażamy, aby mniszki klasztorne z nami w mieście zamieszkujące takie miejsce wolne od przeszkód posiadały, jakie teraz w posiadaniu mają, pod tymi wszakże dodatkowymi warunkami, aby szerokość drogi pomiędzy zabudowaniami klasztoru a umocowaniami palisady dla przejeżdżających we wspomnianym już miejscu wozów wystarczająco dogodną pozostawała. Podobnie droga, która jest między stodołą a stajnią, żadnymi zagrodzeniami tamowana, otwarta będzie. Świadcami czynności tej są: ksiądz proboszcz Jan, pan Detlews i pan Ulryk, rycerze, Henning syn Detlewa, giermek, oraz inni jak najliczniejsi i wiary-

Pommersches Urkundenbuch. Tom III Nr 1451

1288 Januar 20. (in die sanctorum scilicet Fabiani et Sebastiani) in ciuitate Cussalin.

In nomine domini amen. Omnibus presens scriptum visuris Zegenandus ac vniuersitas consulam ciuitatis Cussalin nominatim subscriptorum, scilicet Smorro, Radolfe, Hartwicus, Volbertus, Johannes dictus Crasnik, Fredericus, Arnoldus, Lassan, Trechow, Volradus, Gunterus, Hinricus Plast, beniuolenciam sui obsequii promocionabilem, obsequiosissimam et fidelem. Nouerint vniuersi presens scriptum visuri, quod dominas claustrales nobiscum in ciuitate manentes habere huiusmodi locum, quem nunc possident, liberum consentimus, hiis conditionibus tamen adiectis, quod spacium vie inter structuras claustri et firmamina plancarum curribus in jam dicto spacio transeuntibus maneat satis aptum. Item via, que est inter horreum et stabulum, nullis sepibus prepedita patula remanebit. Huius rei testes sunt dominus Johannes prepositus, dominus Detlews et dominus Olricus, milites, Henningus filius Detleui, armiger, et alii quam plures fide digni. Vt autem factum perpetualiter maneat absque calumpnia, presentem cartam desuper scribi fecimus nostre ciuitatis sigillo communitam. Actum et datum in ciuitate Cussalin, anno domini M.CC.LXXX.VIII., in die sanctorum scilicet Fabiani et Sebastiani.

godni. Aby więc dzieło przetrwało wiecznie i bez uszczerbku, postanowiliśmy, że niniejszy dokument w tej sprawie spisany, będzie pieczęcią naszego miasta umocniony. Poczyniono i wystawiono w mieście Koszalinie roku pańskiego 1288, mianowicie w dniu świętych Fabiana i Sebastiana.

Pommersches Urkundenbuch. Tom III
Nr 1572

Dnia 25 stycznia 1291. [Bez miejsca wystawienia]

Jaromar, biskup kamieński, zezwala miastu Koszalin na wyrąb drzewa budulcowego, w należącym do niego lesie na Górze Chełmskiej, do budowy mostów i w celu obwarowania miasta.

Jaromar, z łaski Bożej wybrany zgodnie z prawem kanonicznym biskup katedry kamieńskiej, wszystkim, którzy pismo niniejsze oglądać będą, pozdrowienie w Panu. Wziąwszy pod uwagę troskę, jaką wszyscy nasi ukochani obywatele w mieście Koszalinie okazują dla miasta naszego tamże ochrony i utrzymania, postanawiamy z dobrej woli praw ich nie uszczuplać lecz pomnażać. Dlatego zarówno potomni, jak i współcześni niechaj wiedzą, że my ukochanym naszym rajcom miejskim i obywatelom w Koszalinie pozwolenie dajemy na wyrąb drzewa budulcowego w lesie, który zwie się Górą, wszędzie tam, gdzie do nas przynależy, w celu zbudowania obwarowania z bali, mostów i innych konstrukcji koniecznych do obrony miasta, gdy nie są w stanie gdzie indziej zawrzeć umowy na pozysk drzewa do budowy. Na tę okoliczność dokument niniejszy wydajemy, mocą pieczęci naszej potwierdzony. Wystawiono w roku pańskim 1291, w dniu nawrócenia świętego Pawła apostoła.

Pommersches Urkundenbuch. Tom III
Nr 1572

1291 Januar 25. (in die Conuersionis beati Pauli apostoli).

B.

Jaromarus, dei gracia Caminensis ecclesie confirmatus, omnibus presentem litteram visuris salutem in domino. Considerata diligencia, quam dilecti ciucs nostri in ciuitate Cusselin vniuersi habent ad ciuitatem nostram ibidem manutenendam et conseruandam, decreuimus bono corde ipsorum iura non minuere sed augere, Quare sciant tam posteri quam presentes, quod nos consulibus et ciuibus in Cusselin dilectis nostris damus licenciam secandi ligna in silua, que dicitur Bergete, vbicunque ad nos pertinet, ad blankas, pontes construendos et ad alia edificia neccessaria ciuitatis pro municione ciuitatis, cum alibi non habeant, vbi possint lignorum conuenienciam inuenire. Super quo ipsis dedimus presentem litteram nostri sigilli munimine roboratam. Datum anno donini MCC nonagesimo primo, in die Conuersionis beati Pauli apostoli.

